

ПОЗОРИШНЕ НОВИНЕ

www.narodnopozirote.co.yu

Издаје Народно позориште у Београду

BANCA INTESA

ПРИЈАТЕЉ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

ДА ЛИ И ВИ НА ЖИВОТ РЕАГУЈЕТЕ ОВАКО?

ВЕРА ЈОН
ВИТАМИНИ
РЕДИТЕЉ **ФИЛИП ГРИНВАЛД**

ЕКСТРА ЦЕНА
САМО **999,99**
ПОЗОВИТЕ ОДМАХ

ПОНУДА ТРАЈЕ ОД **02.11.2008.**

ВАШИМ МУКАМА **ЈЕ КРАЈ!**

Диригент Доријан Вилсон Редитељ Небојша Брадић

Жил Масне
Вертер

ПРЕМИЈЕРА | ВЕЛИКА СЦЕНА 9. октобар 2008. у 19.30

ДВЕ ПРЕМИЈЕРЕ НА ПОЧЕТКУ СЕЗОНЕ

Витамини и Вертер

Народно позориште почиње 140. сезону два премијера. На Сцени „Ра-ша Плаовић“, 2. октобра је премијера комада Вере Јон „Витамини“ у режији Филипа Гринвалда. У представи играју Иван Зекић, Тања Петровић, Нела Михаиловић, Бранко Јеринић, Борис Пинговић, Вјера Мујовић, Предраг Милетић, Добрила Ђирковић и Милан Калинић. Текст су превели Ана Николина и Јулијан Урулеску, сценограф је Весна Штрбац, костимограф Марина Меденица, композитор Марко Грубић, драматург Бранислава Илић, лектор Љиљана Мркић Поповић, а видео радове потписује Балша Ђого. Недељу дана потом, 9. октобра, на Великој сцени следи премијера опере Жила Маснеа

„Вертер“. Представу је музички припремио гост-диригент Дориан Вилсон, режира Небојша Брадић, сценограф је Миодраг Табачки, а костимограф Бојана Никитовић. У насловној улози опробаће се Дејан Максимовић, Јанко Синадиновић и Ли Хон, улогу Шарлоте припремају Драгана дел Монако, Наташа Јовић Тривић, Александра Ангелов и Тамара Марковић, улогу Алберта тумаче Владимир Андрић и Предраг Милановић, у улози Софије биће Софија Пижурица, Иванка Раковић и Александра Стаменковић, Баји ће бити Александар Стамаговић и Ненад Јаковљевић, Јохана тумаче Бранислав Косанић и Небојша Бабић, а у улози Шмита наступаће Дарко Ђорђевић и Љубодраг Беговић.

(стр.3 и 4)

**ПОЗОРИШНЕ
НОВИНЕ**
**вечерње
НОВОСТИ**

УЗ ОВАЈ КУПОН
ПРИ КУПОВИНИ КАРТЕ
У НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ
У МЕСЕЦУ ОКТОБРУ
ОСТВАРУЈЕТЕ

ПОПУСТ
20%

АНТОН БОГОВ У „ЖИЗЕЛИ“

У суботу, 18. октобра, у улози грофа Алберта у популарној балетској представи „Жизела“, наступиће интернационална балетска звезда, Антон Боггов, који ће се овом приликом први пут представити београдској публици.

Боггов је балетско школовање отпочео 1985. у Алма-Ати, у бившем СССР-у. Након Ме-

ђународног балетског такмичења у Москви 1993, школовање наставља у Нагоји, у Јапану, где добија први професионални ангажман. Од 1994. је био првак Националног балета Словеније у Марибору. Као редован гост наступа у Јапану, Љубљани и Загребу и у другим великим компанијама као што су Балет Атланта – САД, Национални театар из Прага, Румунски национални балет, Опера из Граца, Балет из Тулона, Токијски балет, Кијевски балет... Играо је са великим звездама као што су Роберт Боле и Ирек Мухамедов, као и са партнеркама Алином Кожокару, Галином Степаненко, Татјаном Боровик, Еленом Филипјевом, Кумико Очи, Моником Перего, Иреном Пасарић... Остварио је велики број главних улога у класичном и модерном репертоару. Добитник је већег броја признања на међународним такмичењима у Кореји, Словенији, Варни, Луксембургу, Нагоји и Шангају.

Иначе, у балету „Жизела“ насловну улогу играће првакиња Балета Народног позоришта Ана Павловић, а Оркестром Народног позоришта дириговаће Ана Зорана Брајовић.

Б. К.

ЖИЗЕЛА У СОЛУНУ

Управо са „Жизелом“ Балет Народног позоришта ће 22. и 23. октобра 2008. године наступити на престижном Фестивалу „Димитрија“, који се по 43. пут одржава у Солуну. Солисти и ансамбл београдског Балета ће на сцени новог Музичког позоришта – Thessaloniki Mega Music Hall извести ову антологијску представу у кореографији чувеног руског кореографа Леонида Лавровског. Позив за учешће на овом Фестивалу је уследио после успешног наступа београдског Балета у Солуну априла 2008. године, са представама „Краљица Марго“ и „Јесење цвеће“ & „Кавез“.

Б. К.

У СОЛУНУ И ЕДИП

Народно позориште гостује у Националном позоришту Северне Грчке из Солуна, у оквиру Theatre Encounters: NTNG Spotlights on SE Europe (у слободном преводу –

Театарски сусрети: Светло Националног позоришта Северне Грчке на позориште југоисточне Европе, п.а) са представом „Цар Едип“ у режији Виде Огњеновић, коју ће играти три вечери за редом, 10, 11. и 12. октобра. У оквиру овог догађаја солунској публици ће се представити и Кипарска театарска организација, Државно позориште из Анкаре и театар домаћин. На пролеће 2009. Национално позориште Северне Грчке ће узвратити гостовање и у Београду извести Шекспировог „Краља Лира“.

И. Н.

РАЗГОВОР С ПОВОДОМ – РАДМИЛА ЖИВКОВИЋ

Сан сибирске ноћи

У препуној сали Омског драмског позоришта, већ прве вечери игла није имала где да падне ни на четвртој галерији, а „Министарка“ је не само изазвала овацје публике на крају извођења, већ су на сцену изашла и три глумачка барда – Велериј Алексејев, Мадисеј Василијади и Јевгениј Смирнов, да поздраве наш ансамбл истакавши да је Радмила Живковић не само велика српска, већ и словенска глумица.

„Уверила сам се колико култура значи, односно да је дух тај за који нема граница ни да се осети, чује, види или сазна“, о утисцима из Русије за Позоришне новине говори Радмила Живковић и додаје: „Дочекани смо као велико, светско национално позориште, цео ансамбл и редитељ. Били су пресрећни што њихова очекивања везана за наш театар нису изневерена. Дочек на аеродрому је био сјајан. Такве ствари се више не догађају у нашој земљи. Код нас је много тога багателисано, па и успеси поје-

динаца, позоришта, тако да нам је ово гостовање личило на сан... Када смо одиграли представу, доживели смо овацје, најдивније могуће, истинске. Били су срећни што имају част да нас виде, нису то крили ни у својим изјавама, нису били љубоморни што смо велики ансамбл и што имамо такву представу, светску.“

„Министарка“ је отворила Фестивал...

Припала нам је та част и отварање је било више него успешно.

Први међународни позоришни фестивал „Академија“ у Омску (Западни Сибир) окупио је од 6. до 20. септембра уметнике из девет земаља, а Народно позориште је имало част и привилегију да подигне завесу Нушићевом „Госпођом министарком“ у режији Јагоша Марковића. Осмишљена као фестивал модерног читања класике, „Академија“ је омској публици представила нека од најзначајнијих позоришних имена, као што су Томас Остермајер, Мартин Вутке, Кристијан Лупа, Слава Полулин, Едмунас Некрошијус...

Срећа је била обострана. Иако ми знамо ко смо и какви смо, увек помало сумњате у себе и очекујете другачији пријем. Постојала је трема из великог поштовања према публици, критици, према једној нацији која је на високом културном

СЛОБОДАН УНКОВСКИ РЕЖИРА У НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ

У потрази за театром

У Камерном театру 55 били смо опседнути потребом да код нас увек нешто мора да се дешава по први пут: те први смо извели Пинтера, Арабала или Гомбровица; те први пут је публика била на сцени, а глумци у гледалишту; први пут је гостовао Ливинг театар, и то две године пре БИТЕФ-а; први пут ово, први пут оно... Кад је у оквиру театра формиран Фестивал малих и експерименталних сцена Југославије (МЕСС), обавеза да се буде нов и другачији постала нека врста друге природе чак и за сценске раднике. У непрекинути низ тих „први пут“ и „никад пре“, уклопило се и гостовање Слободана Унковског.

Комад који је Унковски режирао био је „Лепа Вида“ Рудија Шелига, текст који су старији глумци из Уметничког савета исмејали. Утешно је било да се од драме и није очекивало да буде једина гаранција за успех. То је било време редитељског театра и на округлим столовима МЕСС-а израз „драма“ је већ био протеран и замењен, најпре неодређеним „драмски текст“, а затим још немилосрдније – „пред-

текст“ за представу. Унковски се, међутим, појавио на првој проби са имицом одличног ученика: био је опремљен мноштвом разнобојних фломастера, густо исписаних

метични Шелиго био свима схватљив и близак. Овај редитељ није ниподаштавао текст, није имао чврст и обавезујући концепт, није му било стало до тога да покаже

како унапред зна све, није крио да нема решења већ очекује од глумаца да их потраже заједно.

Како је овај човек уопште успео да опстане у свету позоришта, где је вера у успех потребнија од свег знања? Мислим да је то управо зато што ни од себе ни од сарадника никада није крио да је срећа и трагика бављења позориштем – његова ефемерна природа. „Не можете да се ин-

Као нека врста позоришног Сократа, који је говорио да је научно дијалектику из свађа са својом женом Ксантипом, Унковски тражи оно позоришно колико у литератури, толико и у савремености, у привидној очигледности феномена стварности. Да ли је уопште потребно да се каже како га је овакав приступ режији, како он каже – „идеји за један сан“, одвела на најзначајније светске сцене и фестивале – од Мале Броне у Москви, америчког репертоарског позоришта, до позоришта и фестивала у Чивидалеу, Антверпену, Стокхолму, Паризу, Лондону, Каракасу, Милхајму, Копенхагену...

и нових бележница, са примерком текста на којем су се видели трагови дуготрајног студиозног рада. Очекивало се да уследи неко научно излагање од два сата. Уместо тога, проба се претворила у једноставан, духовит и аутоироничним опаскама испресецан и олакшан – позив на разговор. Ускоро је хер-

тересујете за режију, ако имате потребу за вечношћу. Представа траје од 19.30 до 22.15, све остало је само идеја за један сан“, каже Унковски. Ово сазнање захтева да се то непоновљиво, на дискурзивни језик идеја непреводиво умеће глумца, увек изнова проналази. По цену да свака нада у вечност про-

нивоу. Јер, ако нису могли да имају велике робне марке током своје новије историје, они су уздизали дух, тако да су ту лепоту коју смо им дали знали да прихвате и да нам је врате, са великом геометријском прогресијом... Позориште се напукло отворило, можемо да путујемо по свету са нашим сјајним представама, а не да будемо затворени у клопку појединих амбициозних полуталената, политикантски успостављених у нашем позоришту, у нашој култури уопште.

У руском извођењу, колеге на сцени су Вам, силом прили-

ка због болести двоје глумаца, били редитељ Јагош Марковић и директор Дrame Кокан Младеновић. Да ли је било другачије играти уз њих?

Било је величанствено. На неки начин сам била иницијатор да се Кокан врати глуми. Мало је негововао, али му је било драго. Глума је зараза, кад једном уђе у вас не можете да је се ослободите. Кокан је сјајан глумац, као и Јагош који је упркос великој треми успео да разигра улогу коју је и поставио. Нисам имала утисак да су ускочили, извођење је било потпуно исто као

и са глумцима који су од првог дана у подели. Осећала сам се сигурно и хвала им због тога.

С обзиром на то да је овај Нушићев комад превођен и игран у бившем СССР-у, те да је јавност била упозната са текстом, да ли је пријем публике био другачији него у Шведској?

Једина разлика је што је превод у Шведској био титлован, а овде симултани, тако да осећате време које је потребно преводиоцу, ваша радња оде напред, а текст још стиже. Међутим, у пријему није било разлике. У Шведској ми је пришла супруга ирског амбасадора и рекла да не разуме ни шведски ни српски, али да је све разумела. Зато је Нушић велики писац, као и ова представа, јер је Јагош истакао оно интернационално, породицу и односе у њој, а ти односи се на неки начин померају кад неко промени положај у друштву. То је оно што је иманентно и нама и другима. У Омску ми је министар културе, представљајући супругу, рекао: „Ово је ваша колегиница“. Зато је позориште величанствено, што можемо ту јединствену особину која постоји свуда да пренесемо, то је величина позоришне културе.

■ Александра Јакшић ■

стварности

падне. На пробама, које су код Унковског пре игра упознавања, сусретања, испитивања могућности за додир и контакт, он охрабрује глумце да истражују управо то неухватљиво и неизрециво, оно „нешто“ што је поврх идеја и текста, што је аутохтона сценска поезија.

Ових дана Унковски у Народном позоришту ради на три текста – Бомаршеовој и Моцартовој (Да Понтеовој) „Фигаровој женидби“ и „Фигаро се разводи“ Едена фон Хорвата. На једној проби, млади глумац који игра епизодну улогу Антонија пита да ли је и колико овај лик пијан, јер тако стоји у индикацији писца. Младог глумца бриње и то што је лик Антонија много старији од њега. Унковски почиње да одговара. Путовање кроз скоро анегдотске примере понашања различитих људи које он, као и сви ми присутни на проби, свакодневно среће и чије су реакције на задате ситуације увек такве да не могу да се изразе никако другачије него глумом – гестом, мимиком и покретом; то путовање траје тридесет минута. После тога Унковски младом глумцу каже: „Не знам да ли сам ти одговорио, истраживаћемо то још“. Одједном, после овог

забавног одговора, у очима свих присутних сјај откровења – вртлар Антоније, Фигаро, гроф Алмавива, Сузана... нису неке апстракције из позоришног архива и света идеја. У деловима или цели, неким ситним гестом или реакцијом – ови ликови су све време били присутни међу нама, само их нисмо видели; они су наши савременици. Тај позив за стваралачко трагање чак и у свакодневном искуству, позив је глумцима да преузму улогу аутора. Зато глумци у његовим представама делују нестварно добри: они су код Унковског равноправни аутори.

Његове „обичне приче“ о театру слушају студенти на Факултету драмских уметности у Скопљу, али и на последипломским студијама на Бруклин колеџу (Њујорк),

Харварду (Кембриџ, Бостон) и многи други, а његове представе обележавају етапе у развоју театра у којима је радио.

■ Славко Милановић ■

МЕЂУНАРОДНА ПРОМОЦИЈА ИЗДАВАЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ

Издавачка делатност Народног позоришта се традиционално представља крајем октобра на Међународном сајму књига у Београду. Овог пута, поред уобичајеног појављивања у оквиру штанда Министарства културе Републике Србије, наша издања ће се наћи и на штанду партнера, Књижевно издавачке задруге „Алтера“, где ће се одржати и промоције наших најзначајнијих заједничких издања. Нешто раније, почетком октобра, наша Издавачка делатност ће, заједно са сродним делатностима из театра у окружењу, имати обимну мултимедијалну промоцију у оквиру Међународног фестивала црногорског театра у Подгорици.

Р. П. Н.

ДРВО ПРИЈАТЕЉСТВА

Гости Народног позоришта у Београду били су Франк Касторф, директор Фолксбине театра из Берлина и Стафан Валдемар Холм, директор Краљевског драмског позоришта „Драматен“ из Стокхолма, а поводом финализирања договора о даљој сарадњи с нашим националним театром. Том приликом ова два значајна европска редитеља засадила су у парку преко пута Сцене „Раша Плаовић“ дрво пријатељства, у знак установљене дугорочне сарадње у оквиру које нас очекује рад на Холмовом комаду „Птиче“ у режији Ање Суше (са припремама се почиње наредног месеца), гостовање Драматена у јуну са Холмовом поставком „Хамлета“, потом његова режија на Великој сцени Народног позоришта у 2009. години, те копродукција Фолксбине театра из Берлина, Бечког позоришног фестивала и Народног позоришта. У питању је комад „Последњи дани човечанства“ Карла Крауса, у Касторфовој режији, чија ће прва премијера бити у мају у Бечу, београдска се очекује у јуну, а берлинска у септембру 2009.

Р. П. Н.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НА 42. БИТЕФ-У

Ове године Народно позориште је учествовало са две продукције на Београдском интернационалном театарском фестивалу. У такмичарском програму 16. септембра је успешно изведен Софоклов „Цар Едип“, у режији Виде Огњеновић, а у оквиру пратећег програма „Битеф полифонија“, 24. септембра је приказана драма Лукаса Берфуса „Сексуалне неурозе наших родитеља“, у режији Тање Мандић Ригонат.

Р. П. Н.

ТРИ ПИТАЊА ЗА МИОДРАГА ТАБАЧКОГ

Стилско јединство са музиком

После низа Ваших изузетних сценографских решења за оперске представе којима сте удахнули нови живот, пред нама је премијера Маснеовог „Вертера“ 9. октобра. Како ће изгледати приступ овом класичном делу?

Мој приступ неком музичком делу, а са циљем креирања визуелне компоненте, увек је сличан и веома комплексан. Ја се трудим да задовољим све компоненте позоришног чина – текстуалне, музичке, режиске... Када се ради о музичком комаду, јасно је да је музика сегмент који је најбитнији и који се мора до краја пратити и испоштовати. Визуелна компонента и простор представе морају стилски стајати уз музику. Но, ја сматрам да је мој задатак успешно обављен само када решење које дајем својим стилем дотакне и наше време и сензибилитет данашњег гледаоца. За „Вертера“ сам се трудио да, сем што ће моје решење стилски бити у јединству са музиком, оно лоцира радњу комада у одређене просторе и време. Понудио сам и једну сценографску, аутономну причу декора који се током представе из једног визуелног концепта трансформише у други и на тај начин постаје метафора. И нарав-

но, то се од сваког сценографа очекује – водио сам рачуна о техничко-технолошким и финансијским могућностима позоришта, посебно о чињеници да се код нас некад у једном дану на сцени монтирају и демонтирају и по два декора. **С обзиром на Вашу водећу улогу у ОИСТАТ-у (Светској организацији за сценску уметност и технологију) и Ваш педагошки рад на универзитетима у Америци, можете ли да направите паралелу између Европе и Америке када су сценографска остварења у питању?**

У Европи је креативност веома присутна у сценографским и костимографским решењима. У режији такође. Америчке представе импонују технолошким саврештвом. Имам утисак да се у Америци захтеви који намеће либрето, дакле писац, слепо поштују и не надграђују. Оперске представе које сам тамо гледао углавном су биле реконструкције класичних оперских решења, прецизно смештене у одређену епоху и са илустративним и углавном реалистичким решењима. Веома раскошно опремљене. Чак и мјузикли најче-

шће имају илустративне декоре, који фасцинирају техничко-технолошким решењима и бриљантним променама декора. Мој утисак је да је у Европи сценографија уметничка категорија, а да Америка ову професију користи као технолошко-техничко средство за реализацију дидакалија које даје писац. Веома ретко сам у Америци сретао сценографска решења у којима сам препознавао сценографску идеју и прави креативни и уметнички приступ.

Да ли постоји нека оперска продукција у свету која је оставила посебан утисак на Вас?

Морам да констатујем да се у оперу увукла технологија двадесет и првог века и да су готово све представе озвучене, дакле, слушамо их преко појачала као „музику на струју“. Певачи носе „бубице“ а то су видљиви мали микрофони налепљени фластерима на образ! За појасом имају закачен „одашиљач“. Као на рок концерту! Сваког певача може неко треће лице из тонске кабине да појача, смањи, кроз утиша, или чак замени неким другим гласом са неког CD-а! Уз такво искуство са разних светских сцена, био сам из-

ненађен и фасциниран Националном опером у Софији где се класична оперска дела изводе и даље искључиво без техничких помагала. Било ми је велико задовољство да тамо у прошлој сезони урадим, али и одслушам две дивне опере – „Турандот“ и „Лакме“. Са друге стране, одушевљен сам уметничким али и технолошко-техничким решењима оперских представа Фестивала у Брегенцу, у Аустрији. Публика седи на обали, а опера се игра на води, на сплаву-позорници, са оркестром испод сцене (под водом), са водопадима и сценографијама високим по двадесет метара, са аутомобилима који се возе сценом... И наравно, комплетно озвучена. Певачи прате диригента преко монитора, а публика га види тек на крају представе, на поклону. То јесте фасцинантно, али то више није опера, бар не онаква какву знамо.

■ Вања Косанић ■

БАЛЕТ У 140. СЕЗОНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Приоритет – класични репертоар

Нечиста крв

Балет Народног позоришта је нову сезону отворио 18. септембра, последњом премијером из претходне сезоне, представом „Нечиста крв“ на музику С. Мокрањца, П. Коњовића, В. Мокрањца и С. Христића,

у кореографији Лидије Пилипенко. У новој сезони управа Балета планира гостовања већег броја изванредних балетских уметника, а поред извођења редовног репертоара планиране су и премијерне обнове балета „Лабудово језеро“ и „Успавана лепотица“ П.И.

Чајковског, те „Ромео и Јулија“ С. Прокофјева. Ово ће сигурно обрдовати све љубитеље класичног балетског репертоара, а планиране нове поделе ће овим представама донети нову боју и свежину.

У плану су и две премијере. Прва ће бити поставка кореогра-

фа Пола Лајтфуга, уз подршку и сарадњу Амбасаде Краљевине Холандије у Београду. Премијера је предвиђена за пролеће следеће године, а као пратећи програм биће организоване радионице и master class. Кореограф Крунислав Симић ће поставити своју верзију Шекспирове „Укроћене гопради“ на музичку компилацију италијанских композитора 18. века, а праизведба овог дела је планирана за крај сезоне, за почетак јуна 2009.

Балетски ансамбл Народног позоришта са великим нестрпљењем очекује и турнеју по Јужној Америци, у мају наредне године, у оквиру које ће учествовати на великим фестивалима. У плану су наступи у Рио де Жанеиру и Сао Паолу у Бразилу, као и у Сантјагу у Чилеу. Поред ових, планирана су и гостовања у Грчкој и Шпанији.

Иначе, стални гости Балета су еминентни балетски педагози из

иностранства. Тренутно са ансамблом ради Бахрам Јулдашев, балетски педагог из Санкт Петербурга. Уз његову велику стручност и знање, ансамбл београдског Балета се вредно и са великим ентузијазмом припрема за предстојећу, веома напорну, али надамо се, успешну позоришну сезону.

По речима директора Балета, Константина Костјукова, овај ансамбл је имао јако напорну претходну сезону у којој су изведене две премијере, „Дон Кихот“ у кореографији Владимира Васиљева и већ поменути „Нечиста крв“. Костјуков сматра да је сада приоритет посветити се класичном репертоару и очекује да ће београдски Балет „показати зрелост и унапредити своје извођење класичног репертоара у техничком и естетском смислу, а да ће успешно савладати и нове изазове савременог покрета, који их такође очекују“.

■ Бранкица Кнежевић ■

У СУСРЕТ ПРЕМИЈЕРИ

Маснеов „Вертер“ на сцени Народног позоришта

Вертер, 1973.

Малобројни и приучени ансамбл солиста на праизведби су предводили Драга Спасић као Лота, Војислав Турински у улози Вертера, Рудолф Фејфар као Алберт, Марија Контнауер као Софија, Александар Туцаковић – Кмет и други. Певан је превод са француског Милана Димовића, дириговао је Стеван Христић, а режирао је Александар Иванович Андрејев. У кратком периоду до краја сезоне, односно до почетка Првог светског рата, представа је имала завидан број реприза, чак шест. Занимљив је податак да су свега три недеље после ове премијере слабање снаге ансамбла у оснивању изнеле још једну премијеру, такође насталу по Гетеу: „Мињон“ Т. Амброза.

По завршетку Првог светског рата, прва премијера сад већ јасно дефинисане новоосноване Опере била је „Маддам Батерфлај“, 11. фебруара 1920, а већ 20. марта је на сцени поново оживео „Вертер“. Поново под музичким вођством Христића, представу је обновио Турински. Подела је на обнови била као и она премијерна, осим што је Лоту певала гошћа, Јелица К. Христићева, а Алберта новоангажовани члан ансамбла, Рудолф Ерл.

Следећа премијера је одиграна у оквиру Гетеове прославе, 27. маја 1932, у режији Јосипа Кулунџића. Поново под диригентском палицом С. Христића, овог пута су улоге тумачили: Јосип Ријавец, као гост (Вертер), Бахрија Нури-Хацић (Лота), Рудолф Ерл (Алберт), Жарко Цвејић (Кмет), Корнелија Нинковић-Грозано (Софија)... Критика је забележила да су сце-

„Вертер“ Жила Маснеа, инспирисан истоименим Гетеовим делом, своју праизведбу на сцени Народног позоришта у Београду имао је још пре званичног оснивања Опере, 30. априла 1914. Од досадашњих шест поставки, чак четири премијере је водио маестро Стеван Христић.

Вертер, 1953.

не између Вертера и Лоте оставиле изузетан утисак, а и редитељ је „показао да је на нашој оперској сцени могућно природно живети, само кад се стекну режисерова рука и добри уметници“.

И после другог великог рата, једна од првих оперских премијера био је „Вертер“, 13. октобра 1945, и даље под музичким вођством С. Христића, сада у режији Николе Цвејића и са протагонистима Лазаром Јовановићем у насловној улози и гошћом Зденком Зиковом у улози Лоте, те са Божидаром Митровићем у улози Алберта, Жарком Цвејићем као Кметом, Надом Штерле у улози Софије... Јовановићева креација је остала упамћена. Он је „окренут драмској суштини партије, глумачки даро-

вит и интелегентан, остварио трагичну душевну подвојеност једног романтичног лика“, те је тако „успео да одржи природан ток мелодијске линије“. Представа је током пет сезона играња остварила 30-ак извођења.

Поставку чија је премијера под веома успешним дебитантским музичким руковођењем Душана Миладиновића била 11. фебруара 1953. потписује Никола Цвејић. У насловној улози је наступио Александар Маринковић, док је Шарлоту-Лоту са изузетним успехом донела Мила Миладиновић. У осталим улогама су наступили Драгомир Нинковић (Алберт), Миливоје Ивановић (Кмет), Софија Јанковић (Софија)...

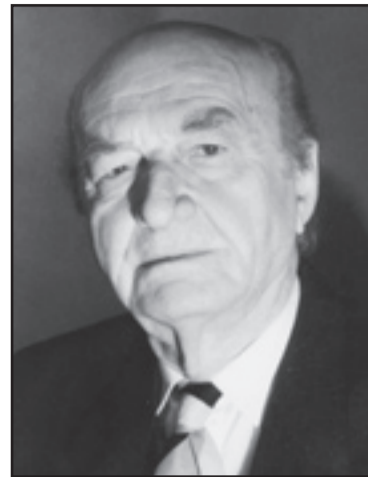
До сада последњу поставку „Вертера“ режирао је Младен Сабљић „не бежећи од романтичарске патине којом је дело обивијено“. Он је „са добром дозом уверљивости осликао доброћудну идиличност малограђанске немачке средине и водио ову интимну драму јасном драматуршком линијом“. Премијера је у „целини прилагођеним“ костимима Љиљане Дра-

говић и декору Миомира Денића који је одисао „отменом једноставношћу“, била 26. новембра 1973. Певан је и даље исти Димовићев превод, а дириговао је Богдан Бабић, који је „успео да изрази поетичност и елегичност музике и да истакне све оне тако особене теме и мотиве који, нарочито у симфонијским прелудијумима, карактеришу главне ликове драме“.

Изузетно тешку партију Вертера на премијери је „зрело и нијансирано“ тумачио Звонимир Крнетић, који је „показао широки смисао за рељефно психолошко нијансирање“ лика. Шарлота је на премијери била Бреда Калеф, која је „левала лепо заобљеним и изједначеним гласом у целом великом распону“, истовремено веома успешно психолошки нијансирајући свој лик. На репризи је насловну улогу тумачио Предраг Протић, док су улогу Шарлоте у алтернатици певале и Олга Милошевић и Александра Ивановић. Алберт је био Крста Крстић (на репризи Зоран Александрић), Софија Гордана Јевтовић, Кмет Небојша Маричић (на репризи Миодраг Петровић).

■ Јелица Стевановић ■

In memoriam

**ВАСИЛИЈЕ
ВАСА ПАНТЕЛИЋ**
(1922–2008)

Доајен српског глумишта, Василије Васа Пантелић је рођен 4. априла 1922. у Руми. Глумачку каријеру је започео у окупираним Крагујевцу, да би по ослобођењу дошао у Београд где упоредо студира права и психологију, похађа Драмски студио при Народног позоришту и ради у Радио Београду, у Драмском програму и као спикер. Члан Дrame Народног позоришта постаје 1949. године и овом ансамблу остаје привржен све до краја. Критика је истицала његове гласовне могућности, дикцију, сугестивност, истинитост, самосвојност, прецизност, импресивност, промишљеност, савременост глумачког израза... Играо је велики репертоар, више од 130 рола! Код Шекспира је био Јаго у „Отелу“, Хорацио у „Хамлету“, Малволио у „Шта год хоћете“ и Касио у „Јулију Цезару“, код Крлеже Леоне у комаду „Господа Глембајеви“ и „Артеј“ у истоименој драми, Тиресија у Софокловом „Цару Едипу“, Карењин у драматизацији Толстојеве „Ане Карењине“, Новаковић у „Госпођи Олги“ Милутина Божића, Хаџи Тома у Станковићевој „Коштани“, Алекса Жунић у Нушићевом „Сумњивом лицу“, Дужд у Костићевом „Максиму Црнојевићу“. Он сам је највише волео свог Кнеза Мишкина у „Идиоту“, Телу у истоименом комаду Милоша Црњанског и Папу Пија дванаестог у Хохутовом „Намеснику“. Последњу представу на сцени матичног театра одиграо је 27. јуна 2001 – улогу Федоренка у „Мајстору“ Роналда Харвуда. Остварио је и четрдесетак улога на филму, запамтене креације на телевизији и небројене упечатљиве глумачке бравуре на радију. Скоро седам деценија сценског трајања. Мирног, тихог, ненаметљивог, далеко од сензационалистичке медијске пажње, али вредног, истрајног, постојаног... Недостајаће нам његов баршунаст глас, увек добро расположење и занимљиве анегдоте.

Јелица Стевановић

**АЛЕКСАНДАР
РАДОВАНОВИЋ**
(1931–2008)

Напустио нас је и Александар Радовановић. Рођен је 29. децембра 1931. у Симићеву крају Пожаревца. Дипломирао је а потом и магистрирао на Филозофском факултету у Београду. Четири године је био стручни сарадник за филмско, позоришно и књижевно образовање РУ „Ђуро Салај“, одакле 1962. прелази у Народно позориште најпре на место лектора, потом постаје шеф пропаганде, а једно време је и в.д. шефа Позоришне комуне. Последње године пред пензију, у коју је отишао 1998, провео је на месту руководиоца службе старе колико и само Позориште, која се тада звала Архив – да би потом прерасла у Истраживачко-документациони центар. Када је одлазио у пензију нас, своје наследнике на овом одговорном месту, несобично је упутио у посао и увек нам био на располагању за помоћ било које врсте. А није било питања из прошлости нашег националног театра на које није могао да нам одговори; Аца је био ходајућа енциклопедија историје Позоришта. На жалост, своја знања је однео са собом. На срећу, бар мали део својих сећања и истраживања преточио је у књигу „Народно позориште 1868–1993“, која је објављена поводом 125-огодишњице нашег Театра и која је сада један од незаобилазних основних извора за нас, који настављамо тамо где је он стао...

Јелица Стевановић

СТЕРИЈА НА СЦЕНИ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА (12) | ПИШЕ ЈЕЛИЦА СТЕВАНОВИЋ

ФЕЉТОН

Велики Стеријини јубилеји

Београдска премијера је била 28. марта, сликар декора је био Душан Ристић, сликар костима Милица Бабић Јовановић (која је потписивала и костимографију загребачке представе). Вукосава Марковић (потоња Дунђеровић) играла је Јуцу, млада Славка Ружичић (потоња Јеринић) Катицу, Мирослав Петровић је био у улози Мишића, Јовиша Војновић је играо Кир Диму, а млади Северин Бијелић – Петра.

Гавела је успео да оствари „једну нимало конвенционалну представу ове најзначајније Стеријине друштвене комедије“, на особен начин спојивши реалистичко и стилизовано. „Оно што је у ‘Кир Јањи’ већ превазиђено, у првом реду основна морално-педагошка тенденција: да је претерана шкртост уствари друго име за расипност, Гавела је умео да низом елиминација сведе на један узгредан и случајан наук, који гледалац може, али не мора извући из смисла комедије као целине. Затим, дајући својој реалистичкој слици Стеријиног света боју и призивак средине и времена, једну поетичну патину старине, Гавела је успео да Стеријин наивни сценски механизам, са обиљем припростих театарских ефе-

ката, учини мање видљивим јер је у пуном складу са стилском наивношћу интерпретације“, бележи критика. Иако у основи његовог редитељског поступка стоји психо-

нило ми се на тренутке да у том приступу има готово нечег личног, фамилијарног и на некакав начин Гавела је у Кир Јањи гледао свога оца, јер је и он из цинцарске поро-

но; он није свестан комичности своје страсти (...) Грчко-цинцарски менталитет шпекуланта потпуно влада његовим кретањима и поступцима“. Својом „микроглумом,

пластичним монолозима, пригушеним гунђањима и спутаним кретањем он је, на основу редитељевих намера, оцртао контуре унутрашњег света, неслушено универзалног“.

Обе Гавелине поставке учествовале су на Првом Стеријиним позорју у Новом Саду: Гавела је добио награду за београдску поставку, Милица Бабић за костиме загребачке представе, а Стеријине награде за глуму освојили су и Плаовић и Квргић.

У склопу Стеријине прославе Народно позориште је, потом, припремило – други пут у својој историји, после поставке из 1899 – премијеру комедије „Волшебни магарац“ у режији Хуга Клај-

на, уз раније поменути обнову „Лаже и паралаже“ истог редитеља, 11. априла 1956. Сценограф је био Станислав Беложански, а сликар костима Милица Бабић. Северин Бијелић је играо улогу Сељака, Павле Минчић (који је био и помоћник редитеља) Марка, Предраг Тасовац је био Милош, а Јовиша Војновић – Јаков.

Конечно, 4. маја је приказана „Свечана академија“ поводом јубилеја, у оквиру које је уводну реч дао Милан Богдановић, затим је свирана Увертира за оперу „Покондирена тиква“, а потом су чланови свих београдских театара и студенти глуме извели одломке из „Даворја“ и поједине слике из комада „Смрт Стефана Дечанског“, „Зла жена“, „Родољупци“ и „Кир Јања“.

Тешко је претпоставити зашто су Клајнове поставке два кратка комада, које су чиниле целовечерњи програм, одигране свега 7 пута у току те и следеће сезоне, а још је несхватљивије зашто је исти кратки век, додуше са 23 репризе, имао и увек радо гледан, а очигледно веома успешно постављен „Кир Јања“.

(Наставиће се)

Те, 1956. године, цела ондашња велика држава је обележавала значајан јубилеј – 150 година од рођења и 100 година од смрти великог комедиографа Јована Стерије Поповића. У оквиру прославе, др Бранко Гавела је режирао „Кир Јању“ најпре у Загребачком драмском казалишту, са Пером Квргићем у насловној улози (премијера 3. фебруара), а убрзо потом је ову изузетно успелу поставку пренео на сцену Народног позоришта – са некадашњим редитељем и протагонистом, сада зрелим уметником Рашом Плаовићем у овој захтевној роли.

Кир Јања, 1956.

лошка анализа ликова и поступака, он је успео да бројним сценама и ситуацијама које су се на нашим сценама већ стандардизовале „ингениозним освежавањем врати првотну наивну непосредност“.

Плаовић се касније са радошћу сећао рада на овој улози, јер је у редитеља имао велико поверење: „У Гавелином приступу ‘Кир Јањи’ осетио сам блискост, пажњу и жељу да се тај свет објасни на присан, готово пријатељски начин. Чи-

дице. Просто смо се разумели. С тим што је за разлику од моје раније представе оквир био реалистички, а играли смо га озбиљно тако да нимало није било смешно оно што смо чинили“. И, како то на сцени бива, управо то одсуство жеље и намере да се буде смешан – даје улози и целој представи најхуморније елементе. Плаовићев Кир Јања је „сав у несвесном стању своје комичности: све што чини – чини са убеђењем да је то једино могућ-

ИНОСТРАНА ГОСТОВАЊА БЕОГРАДСКЕ ОПЕРЕ У XX ВЕКУ (7) | ПИШЕ ВЛАДИМИР ЈОВАНОВИЋ

ФЕЉТОН

Чудесна интерпретативна сензибилност Београђана

После Фиренце и Венеције, Торино је био трећи значајан музички центар Италије у којем је београдска Опера остварила значајне успехе извођењима Бородиновог „Кнеза Игора“ и Маснеовог „Дон Кихота“, 7. и 8. октобра 1961. године.

Већ на првој представи, наши уметници су награђени „захвалним, топлим и једнодушним аплаузом одушевљене публике у позоришту Teatro Nuovo di Torino“. По мишљењу музичких критичара Масима Миле и Франка Абиати, те вечери су изузетан утисак оставили „живо тачно и колоритно дириговање Оскара Данона“, затим „снага и драматичност израза Душана Поповића (Кнез Игор), Валерије Хејбалове (Јарославна), Мирослава Чангаловића (Кончак), Жарка Цвејића (Галички), Ђурђевке Чакаревић (Кончак) и Драга Старца (Владимир)“, као и „задивљујуће певање моћног хора, тачност и префињеност оркестра и режија др Бранка Гавеле која је успела да усклади данашње сцен-

Радмила Бакочевић и Звонимир Крнетић у „Проданој невести“, Палермо 1967.

ске могућности са суштинским руским карактером ове опере“. („La Stampa“, Торино, 9. октобар 1961)

Сутрадан, наступом у Торину са Маснеовим „Дон Кихотом“, београдска Опера је добила могућ-

ност „афирмације свих својих најбољих ресурса: сценских и вокалних“. Уз многобројне похвале визуелном делу представе – сценографији Миомира Денића, режији Младена Сабљића и кореографији Ани Радошевић – који представља „најновију и најинтересантнију карактеристику овог одличног оперског театра“, захвалност публике и критичара упућена је и „изванредном басу Мирославу Чангаловићу (Дон Кихот), Лагку Корощецу (Санчо Панса) и Бисерки Цвејић (Дулчинеја), хору и оркестру – величанственом ансамблу којем је диригент Оскар Данон дао драгоцену уравнотежену експресивност“. („Stampa Sera“, Торино, 10. октобар 1961)

Исте године, у позоришту Teatro alla Scala у Милану, Београђани су 10. и 11. новембра остварили „можда две најбоље вечери у овој миланској концертној сезони“, када су презентирали „један од почетка до краја веома интересантан програм – ‘Кантата профана’ Беле Бартока (прво извођење у Милану), ‘Александар Невски’ Сергеја Прокофјева, ‘Песме и игре смрти’

Модеста Мусоргског и ‘Са мојих брегова’ Крешимира Барановића (прво извођење у Милану)“. Диригенту Оскару Данону припада заслуга „за вибрантну комуникацију са извођачима и реализовање јасног, продорног приступа сваком од изведених дела“, која су пружила могућност Стјепану Андрашевићу, Драгу Старцу, Бисерки Цвејић, Мирославу Чангаловићу, Душану Поповићу и хору да покажу „своје изванредне вокалне квалитете и чудесну интерпретативну сензибилност“. („Il Popolo“, Милано, 11. новембар 1961)

Ансамбл београдске Опере гостовао је у Риму од 11. до 15. јуна 1965. године, када је у позоришту Teatro dell'Opera четири пута извео Бородиновог „Кнеза Игора“. Критичари Пјетро Далмано, Гвидо Панаин и Енио Мелкиоре сврстали су те „узорне представе међу најзначајније оперске догађаје последњих месеци у Риму“ („Paese sera“, Рим, 12. јун 1965), признајући им „обликованост у једну савршено хармоничну целину“, у којој је „дух опере остварен на најефикаснији начин“. По њиховој оце-

ни, диригент Оскар Данон интерпретирао је енергично и заносно чудесну партитуру, „Мирослав Чангаловић (Галички и Кончак) импресионирао је пластичном изражајношћу дикције и импонујућом сценском презентацијом, Душан Поповић (Кнез Игор), Радмила Бакочевић (Јарославна), Бреда Калеф (Кончак) и Звонимир Крнетић (Владимир), одушевили су фином музикалношћу и жестоком експресивношћу“, „доминантни хор и одлични балет такође су допринели да успех буде веома жив“, док су аплаузи публике „били изузетно одушевљени и топли, посебно после ‘Половецких игара’“. („Il Popolo“, Трст, 12. јун 1965).

Поводом два гостовања у Палерму, у мају 1967. са „Кнезом Игором“ и Сметанином „Проданом невестом“ и годину дана касније са Маснеовим „Дон Кихотом“, критичари су били сагласни да су Београђани „одржали лекције из опере“ („Giornale di Sicilia“, Палермо, 12. мај 1967).

(Наставиће се)